

วัดร้างในหัวเมืองลพบุรีที่ไม่มีคนรู้จัก

เนื่องจากลพบุรีเป็นเมืองโบราณมาหลายร้อยปีแล้ว จึงมีวัดร้าง^๕ที่ยังเหลือซากโบราณสถาน เนินดินและที่^๕ไม่มีเหลือซากอะไรไว้เลย สำหรับวัดที่ไม่มีซากอะไรเลยนั้น ยังเหลือแต่ชื่อในความทรงจำของคนที่สูงอายุเท่านั้น เนื่อง^๕จากถูกรื้อและบุกรุกเข้าไปสร้างบ้านเรือนบ้าง สร้างที่ทำการของทางราชการบ้าง สร้างโรงเรียนบ้าง และสร้างถนน ผ่านก็ยังมีอีกด้วย ถ้าหากไม่นำมากล่าวไว้ด้วย ในอนาคต ชื่อวัดเหล่านี้ก็จะไม่มีคนรู้จักอีกต่อไป จึงได้นำมากล่าวถึง^๕ไว้ในที่นี้ตามลำดับไป

วัดสองคน (วัดสองพี่น้อง)

ตั้งอยู่ตรงข้ามกับสถานีรถไฟลพบุรี หรือตรงข้ามวัด^๕พระศรีรัตนมหาธาตุ ปัจจุบันกลายเป็นบ้านแขก และคอกสัตว์ไปหมดแล้ว ยังสังเกตได้ว่า บริเวณวัดนี้^๕เป็นเนินดิน และมีซากกระเบื้องดินเผาบนผิวดินมากมาย มีผู้เล่าว่า เมื่อ^๕ราว ๓๐ ปีเศษมาแล้ว ยังมีซากผนังวิหารเหลืออยู่ แต่^๕ปัจจุบันนี้ไม่มีเหลือแล้ว

วัดมเหศวร

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของวัดสองคนไม่ไกลกันนัก บริเวณวัดถูกตรอกโกษาตัดผ่านกลางวัด และบริเวณวัดสองฟากตรอกโกษาก็ยังมีเนินดินเหลืออยู่ แต่กลายเป็นบ้านคนไปหมดแล้ว มีผู้เล่าว่า เคยพบซากศิลาแลงมากมายในบริเวณวัดนี้ เข้าใจว่าจะเป็นวัดในสมัยลพบุรีก็ได้ เนื่องจากวัดนครโกษา วัดสองคน และวัดมเหศวรนั้นอยู่ใกล้กัน เข้าใจว่าบริเวณวัดอาจติดต่อกันก็ได้

วัดละโว้

เข้าใจว่าวัดละโว้คงจะตั้งอยู่ในบริเวณโรงเรียนเทคนิคในปัจจุบันนั่นเอง เนื่องจากบริเวณนั้น ทางโรงเรียนได้ทำการก่อสร้างตึกอำนวยการและอาคารเรียนเมื่อเดือน ตุลาคม ๒๕๑๑ และได้ขุดโบราณสถาน ซึ่งก่อด้วยอิฐถือปูน อิฐที่ก่อก็เป็นอิฐขนาดใหญ่ เข้าใจว่าคงจะเป็นฐานของพระอุโบสถหรือฐานพระเจดีย์ก็ได้ และยังขุดพบพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ เป็นพระพุทธรูปปางประทานอภัยสมัยลพบุรี สูงประมาณ ๑ ศอกอีก ๑ องค์ และพระ

เครื่องอีกมากมายบรรจุอยู่ในไห และพบท่อประปาสมัย
สมเด็จพระนารายณ์มหาราช หรืออาจจะก่อนหน้านั้นถึง
สมัยลพบุรี หรือสมัยทวารวดีก็ได้ แต่ก็นับว่าน่าเสียดาย
ที่ตึกอำนวยการ และอาคารเรียนของโรงเรียนเทคนิคสร้าง
ทับบนโบราณสถานดังกล่าวเสียแล้ว ถ้าหากทางกรมศิลป
ากรต้องการจะขุดค้นเพื่อศึกษาว่าโบราณสถานเหล่านี้
เป็นอะไรแน่ ก็เห็นที่จะต้องรื้อตึกอำนวยการและอาคาร
เรียนของโรงเรียนเทคนิคลพบุรีเสียก่อนเป็นแน่ นอกจากนี้
ที่บริเวณวิทยาลัยครูเทพสตรี ก็ขุดได้โครงกระดูกและ
เครื่องปั้นดินเผาอยู่เสมอ อาจจะเป็นบริเวณเดียวกันกับวัด
ละโว้ก็ได้ หรือบริเวณทั้งหมดแถบนี้อาจจะเป็นเมืองโบราณ
ในสมัยทวารวดีก็ได้ เพราะตอนนี้ก็ยังไม่หลักฐานแน่นอน
ว่า เมืองโบราณสมัยทวารวดีที่ลพบุรีนั้นอยู่ ณ ที่ใดแน่

นอกจากนี้บริเวณแถบโรงเรียนเทคนิคลพบุรี วิทยา
ลัยครูเทพสตรี โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย โรงเรียนอนุบาล
ลพบุรี ที่ทำการไปรษณีย์ลพบุรี และบริเวณค่ายสมเด็จพระ
นารายณ์มหาราช ยังเคยเป็นวัดโบราณมาก่อน ดังจะ
ได้กล่าวต่อไป

วัดพระยาออก

มีผู้เล่าว่า วัดพระยาออกคงจะอยู่ในเขตโรงเรียนพิบูลวิทยาลัย ติดกับถนนนารายณ์มหาราช เลยศาลพระกาลไปทางตะวันออกไม่ไกลนัก เมื่อมีการตัดถนนนารายณ์มหาราชไปทางสระแก้ว ก็ได้ตัดถนนผ่านบริเวณวัดนี้ด้วย ยังมีซากอิฐเป็นบ่อน้ำเหลืออยู่ในเขตสนามโรงเรียนพิบูลวิทยาลัย เข้าใจว่าจะเป็นของวัดพระยาออกนี้เอง แต่ก็ยังมีบางคนเล่าว่า วัดพระยาออกน่าจะอยู่ตรงสนามด้านเหนือของโรงเรียนพิบูลวิทยาลัยตรงประตูทางออก เพราะยังสังเกตเห็นได้ว่ามีเนินดินอยู่แถบนั้น

วัดไก่อเตย

มีผู้เล่าว่า วัดไก่อเตยคงจะอยู่ในบริเวณโรงเรียนอนุบาลพบุรี กับถนนนารายณ์มหาราช ยังมีต้นโพธิขนาดใหญ่เหลืออยู่ ๑ ต้น และยังมีผู้เล่าอีกว่า เมื่อครั้งที่ก่อสร้างตึกโรงเรียนอนุบาล ได้ขุดพบซากอิฐ และเศษกระเบื้องเครื่องปั้นดินเผามากมายในบริเวณนั้น

วัดไถ่จัน

วัดไถ่จันนี้มีผู้เล่าว่า คงตั้งอยู่บริเวณที่ทำกร
ไปรษณีย์และถนนนารายณ์มหาธาตถึงใกล้สระแก้ว มีผู้
เล่าว่า เคยชุกตพบซากโบราณวัตถุสถานมากมายแถบบริเวณ
นี้ และนายตรี อมาตยกุล ก็ได้เขียนไว้ในหนังสือจังหวัด
ลพบุรี เรื่อง เจดีย์ทวารวดี ว่า

“ลพบุรีแม้จะเป็นเมืองโบราณที่เก่าแก่ที่สุดเมืองหนึ่ง
ของประเทศไทย และปรากฏตามทางโบราณคดีว่า ระหว่าง
พ.ศ. ๑๐๐๐ — ๑๒๐๐ เป็นเมืองหนึ่งในอาณาจักรทวารวดี
แต่ก็ยังไม่เคยมีผู้ใดพบโบราณสถานที่มียุขุ่นราวคราว
เดียวกันกับโบราณสถานในสมัยทวารวดีมาก่อนเลย นอก
จากพระพุทธรูปและศิลาจารึกที่เป็นของเล็กๆ ซึ่งยกเคลื่อน
ที่ได้เพียง ๓ — ๔ ชิ้นเท่านั้น ศาสตราจารย์ยอร์ชเซเดส์ผู้
เชี่ยวชาญโบราณคดีของราชบัณฑิตยสภา ก็เคยเขียนไว้ใน
หนังสือประชุมศิลาจารึกภาค ๒ ว่า “โบราณสถานแม้ที่
เก่าแก่ที่สุดอันมีอยู่ในลพบุรี ไม่มี เก่ากว่าสมัยเมือครั้งเขมร
แผ่อำนาจถึงน่านน้ำเจ้าพระยา” เช่นนี้

“แต่มีสิ่งหนึ่งที่ได้พบที่เมืองลพบุรีเมื่อคราวสร้าง
เมืองใหม่ ใน พ.ศ. ๒๔๘๐ สิ่งนั้นคือเจดีย์สมัยทวารวดี

แต่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่เจดีย์องค์เดียวซึ่งได้พบใหม่^๕ นี้ ถูก
รื้อทำลายเสียในคราวที่ได้พบ^๕ นั้นเอง เพราะเจดีย์องค์^๕ นี้
ในเส้นทางของถนนที่จะต้องตัดผ่านไป และการรื้อทำลาย
เจดีย์องค์^๕ นี้ก็ได้ถ่ายรูปหรือทำแผนผังไว้ให้ถูกต้องตาม
วิชาโบราณคดีไม่ เพราะฉะนั้น ในปัจจุบันจึงไม่มีผู้ใดทราบ
ว่า เจดีย์องค์^๕ นี้มีรูปทรงสันฐานเป็นอย่างไร

“เครื่องประดับเจดีย์องค์^๕ นี้ทำด้วยปูนปั้นแบบเดียว
กันกับที่ขุดพบที่เมืองนครปฐม เช่นเศียรพระพุทธรูป
เศียรยักษ์ หน้าสิงห์ ลายกระหนก ดอกจันทร์ และประจำ
ยาม เหล่านี้มีอยู่มากมาย สิ่งที่แปลกและตึงในบรรดาของ
โบราณที่ได้พบในคราว^๕ นี้ก็คือ รูปสิงห์ซึ่งก่อด้วยอิฐและ
ปูนประกอบ รูปร่างลักษณะคล้ายสิงห์ ฝีมือช่างอินเดีย
ครึ่งแผ่นดินพระเจ้าอโศกมหาราช (พ.ศ. ๒๗๔ — ๓๑๑)
แต่น่าเสียดายที่ถูกขุดและจุดลากออกมาจากที่^๕ เดิม จน
ตัวสิงห์โตได้แตกหักออกเป็นท่อน ๆ คงเหลือที่^๕ ตีอยู่เพียง
ท่อนหัวท่อนเดียวเท่านั้น

“ของโบราณเหล่านี้ เดิมเจ้าหน้าที่กรมยุทธโยธา
ทหารบก ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ก่อสร้างเมืองใหม่ได้นำไปเก็บ
รักษาไว้ในค่ายพระนารายณ์มหาราช แต่ต่อมากรมศิลปากร

ได้ไปขอรับมาไว้ในลพบุรีพิพิธภัณฑสถาน ตั้งแต่ พ.ศ.
๒๔๙๐ แล้ว———”

จากข้อความที่นายตรี อมาตยกุล ได้เขียนไว้ข้าง เข้าใจ
ว่าคงจะพบโบราณวัตถุสถานในบริเวณที่ทำการไปรษณีย์
นั่นเอง และคงจะเป็นบริเวณของวัดไถ่จัน ดังที่มีผู้เล่า
ให้ฟังก็มีข้อความเหมือนกัน แต่นายตรี อมาตยกุล กล่าว
ว่าเป็นวัดละโว้ ดังข้อความอีกตอนหนึ่งที่นายตรี อมาตยกุล
เขียนไว้ว่า

“เมืองเดิมที่พวกมอญสร้างขึ้นนั้น เข้าใจว่าคงจะ
อยู่ทางฝั่งตะวันออกของทางรถไฟ เพราะเมื่อคราวสร้าง
เมืองใหม่ใน พ.ศ. ๒๔๙๐ ได้ขุดพบสถูปก่อด้วยอิฐไม่มี
ปูนสอ องค์กรใหญ่องค์กรหนึ่งในบริเวณวัดเก่าของเมืองลพบุรี
เรียกกันว่า วัดละโว้———”

และเมื่อพฤศจิกายน ๒๕๑๒ นี้ ทางค่ายสมเด็จพระ
พระนารายณ์มหาราชได้ขุดดินทำเสารวัดตรงหน้าไปรษณีย์
ก็พบซากอิฐใต้ผิวดินลงไปไม่ลึกนัก และอยู่ริมถนนด้วย
คงจะเป็นวัดไถ่จันนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ก็พอสันนิษฐานได้ว่า วัดร้างที่ไม่
เหลือซากให้เห็นทุกวันนี้ อันมีวัดละโว้ วัดไถ่เตี้ยและวัด

ไก่อัจฉนั้น คงจะอยู่แถบบริเวณโรงเรียนเทคนิค วิทยาลัย
ครูเทพสตรี โรงเรียนอนุบาล ที่ทำการไปรษณีย์ ค่าย
สมเด็จพระนารายณ์มหาราช และถนนนารายณ์มหาราช
จากสะพานเรือกที่ข้ามคลองท่อหรือคลองเมืองชั้นในถึง
สระแก้ว และจากสภาพปัจจุบันนี้ ยังเห็นลักษณะที่น่าจะ
เป็นคูเมืองในค่ายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ตอนหน้า
โรงเรียนเทคนิค ในบริเวณโรงเรียนเทคนิค ในบริเวณ
วิทยาลัยครูเทพสตรี อาจจะเป็นคูเมืองในสมัยทวารวดี
ก็ได้”

วัดใหม่ปรางค์สามยอด

วัดใหม่ปรางค์สามยอดนี้ ปรากฏในทำเนียบวัดใน
ราชอาณาจักรไทย ซึ่งกรมการศาสนารวบรวมเมื่อปี พ.ศ.
๒๔๘๖ แต่ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าอยู่ ณ ที่ใด เข้าใจว่าคงจะ
อยู่ใกล้ ๆ กับพระปรางค์สามยอดนั่นเอง เพราะชื่อวัดก็
บอกอยู่ในตัวแล้ว มีผู้เล่าว่าวัดใหม่ปรางค์สามยอด อาจ
จะตั้งอยู่ตรงที่สถานอนามัยของเทศบาลเมืองลพบุรีก็ได้
เพราะตรงนั้นและบริเวณใกล้เคียงเป็นเนินดินยังสังเกตเห็น
ชัด และก็ตรงกับที่ ดร. จอง บวสเชอลีเย่ ได้กล่าวไว้ตอน

หนึ่งว่า “ — — — ข้าพเจ้าได้สังเกตเห็นแผ่นดินอิฐซึ่งเป็นลักษณะของการก่อสร้างแบบทวารวดี ในการขุดเพื่อสร้างรากฐานของสถานพยาบาลแห่งใหม่ภายในเมือง — — — ”
เข้าใจว่าคงจะเป็นสถานอนามัยของเทศบาลเมืองลพบุรีนั่นเอง และถ้าเป็นบริเวณวัดใหม่ปรารงค์สามยอดจริง ก็อาจจะเป็นวัดสมัยทวารวดีก็ได้

แต่ทางเหนือพระปรารงค์สามยอดไปทางท่าโพธิ์ก็ยังมีเนินดินที่สังเกตเห็นได้ชัด อาจจะเป็นวัดใหม่ปรารงค์สามยอดก็ได้ ปัจจุบันบริเวณนี้เป็นตึกรามบ้านช่องไปหมดแล้ว

วัดราชอุทัย

ตั้งอยู่ริมถนนกาญจนาภิเษกทางซ้ายมือ ถนนสายนี้ตั้งต้นจากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุตรงไปวัดประตูลี้ช้านั้นเอง จะสังเกตเห็นเนินดินทางซ้ายมือของถนนสายนี้ได้ชัดเจน แต่ปัจจุบันนี้เป็นบ้านคนไปหมดแล้ว จนไม่มีคนรู้จักเช่นกัน

*
*
*